Tevâzu İnsanı Yüceltir
Gönderen Kadir Hatipoglu - Eylül 19 2019 03:00:00

İnsanı manen yücelten güzel ahlâkî huylardan biri de tevâzudur. Kelime manası “alçak gönüllü olmak” demek olan tevâzu, ahlâkî bir kavram olarak, insanın hakkı kabul edip ona boyun eğmesi, insanlar arasındaki mevkii ne olursa olsun hiç kimseye karşı kibirli ve gururlu olmaması” demektir. Tevâzu sahibi kimselere “mütevâzi insan” denir. Tevâzunun azlığı kibir, aşırılığı ise zillettir. Yüce Allah, Hz. Peygamber (s.a.s.)’e hitaben
وَاخْفِضْ
جَنَاحَكَ
لِمَنِ
اتَّبَعَكَ
مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ “Sana uyan mü’minlere alçak gönüllü davran!” [1]
وَاخْفِضْ
جَنَاحَكَ
لِلْمُؤْمِنِينَ “Mü’minlere şefkat ve tevâzu kanadını indir” [2] buyurarak O’ndan inanan kullarına karşı mütevâzi davranmasını istemiştir. Aslında bu emir, sadece Hz. Peygamber (s.a.s.)’e değil, bilakis O’nun şahsında bütün mü’minlere de verilmiş, onların kendi aralarında birbirlerine karşı aynı şekilde şefkatli, merhametli ve tevâzu sahibi olmaları emredilmiştir. Zira mü’minlerin birbirlerine şefkat ve merhamet göstermeleri, birbirlerine karşı mütevâzi olmaları din kardeşliği hukukunun gerektirdiği bir görevdir. Cenâb-ı Hakk’ın sevdiği ve razı olduğu iyi bir mü’min, Mâide suresi 54. ayetinde açıklandığı gibi
يَآاَيُّهَا
الَّذِينَ
اَمَنُوا
مَنْ
يَرْتَدَّ
مِنْكُمْ
عَنْ دِينِهِ
فَسَوْفَ
يَأْتِى
اللهُ
بِقَوْمٍ
يُحِبُّهُمْ
وَيُحِبُّونَهُ اَذِلَّةٍ
عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ اَعِزَّةٍ

عَلَى
الْكَافِرِينَ “Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse bilsin ki, Allah yakında öyle bir toplum getirir ki, O onları sever, onlar da O’nu severler. O toplum mü’minlere karşı alçak gönüllü, Allah’tan gelen gerçekleri örtbas edenlere karşı, onurlu ve şiddetlidirler. ….”[3] Din kardeşlerine karşı alçak gönüllü ve merhametli, kâfirlere karşı ise güçlü ve onurlu davranan mü’mindir. Tevâzu sahipleri Kur’an’da,
وَعِبَادُ
الرَّحْمَنِ
الَّذِينَ
يَمْشُونَ
عَلَى
اْلاَرْضِ
هَوْنًا
وَاِذَا
خَاطَبَهُمُ
الْجَاهِلُونَ قَالُوا
سَلاَمًا “Rahmanın has kulları, onlar yeryüzünde alçak gönüllü olarak yürürler ve ne zaman kötü niyetli dar kafalı kimseler, kendilerine laf atacak olsa, sadece “Selam!” derler geçerler.” [4] ifadeleriyle övülmektedir. Yine bir ayette Lokman (a.s.)’ın, وَلاَ
تُصَعِّرْ
خَدَّكَ
لِلنَّاسِ
وَلاَ تَمْشِ
فِى
اْلاَرْضِ
مَرَحًا
اِنَّ اللهَ
لاَ يُحِبُّ
كُلَّ
مُخْتَالٍ
فَخُورٍ “Kibirlenerek halka surat asma ve yeryüzünde çalımlı ça-lımlı yürüme. Şüphe yok ki Allah, kibirlenip övünenlerin hiçbirini sevmez.”[5] sözleriyle oğluna mütevâzi olmayı tavsiye ettiği bildirilmektedir. Bir hadis-i şerifte ise
إِن اللَّه
أَوحَى
إِليَّ أَنْ
تَواضَعُوا
حتى لا
يَفْخَرَ
أَحَدٌ عَلى
أَحدٍ ، ولا

يَبغِيَ
أَحَدٌ على
أَحَدٍ “Allah Teâlâ bana: ‘O kadar mütevâzi olun ki, kimse kimseye böbürlenmesin; kimse kimseye zulmetmesin’ diye bildirdi.”[6] buyrularak, mü’minlerin birbirlerine karşı mütevâzi olmaları, kibirlenerek haksızlık etmekten sakınmaları tavsiye edilmektedir. Mütevâzi insan Hakk’ı tanıyıp, O’na itaat eden, kullarına da şefkat ve merhamet gösteren kimsedir. Bu nedenle o, başkalarına haksızlık edemez, kötülük yapamaz. Tevâzudan nasibi olmayan bir kişi ise, içinde bulunduğu bu vahim durum sebebiyle kötülük işlemeye ve başkalarına zulmetmeye müsaittir. Mü’minler mütevâzi insanlardır. Onlar ayette ifade edildiği gibi yeryüzünde tevazu içinde yürürler, kimseye tepeden bakmaz, gurur ve kibire kapılarak büyüklük taslamazlar. Hangi mevki ve makamda bulunursa bulunsun, sosyal ve ekonomik durumu ne olursa olsun, bütün insanlara daima alçak gönüllü davranırlar. Bu nedenle mütevâzi insanlar toplumda itibar gören, değer verilen, sevilip sayılan kimselerdir. Zira Allah Teâlâ, kendi rızası için tevâzu gösteren kimseleri, hem kendi katında hem de insanların yanında manen yüksek bir mevkiye yüceltir. Nitekim bir hadis-i şerifte şöyle buyurulur: مَنْ
يَتَوَاضَعُ
للّهِ
سُبْحَانَهُ
دَرَجَةً
يَرْفَعْهُ
اللّهُ بِهِ
دَرَجَةً “Allah rızası için alçak gönüllü olanı Allah yüceltir.”[7] Kur’an bize Allah yanında en değerli olan kimsenin,
اِنَّ
اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللهِ
اَتْقَيكُمْ
اِنَّ اللهَ
عَلِيمٌ
خَبِيرٌ “Şüphesiz Allah katında şerefli ve itibarlı olanınız, yaşantısını, yolunu, yordamını Allah’ın kitabıyla bulmaya çalışanlarınızdır. Çünkü Allah, herşeyi bilendir, herşeyden haberdar olandır.”[8] Bildiriyor. Hâl böyleyken bir kimsenin mal, mülk, servet, soy-sop, mevki-makam gibi dünyalık bir takım imkanlara sahip olmaktan dolayı üstünlük iddia etmeye, başkalarını küçümsemeye ve kibirlenmeye hiçbir hakkı bulunmamaktadır. Tevâzunun zıddı olan kibir ise; kişinin, kendini beğenmişlik duygusuna kapılması, büyüklenmesi ve başkalarını küçük görerek kendini onlardan üstün saymasıdır. Kibir, kişinin insanlar arasındaki itibarını zedeleyen, Allah’ın sevgisinden ve rahmetinden uzaklaştıran kötü bir huydur. Kibirli insana “mütekebbir” denir. Hz. Peygamber (s.a.s.), kibri şöyle tarif etmiştir:
اَلْكِبْرُ
بَطْرُ

الْحَقِّ
وَغَمْطُ
النّاسِ “Kibir, hakikati inkâr etmek ve insanları küçük görmektir.”[9] Kibir, şeytanın en önemli özelliğidir. Şeytan, Allah Teâlâ’nın kesin emrine rağmen kibrinden dolayı Hz. Âdem’e secde etmemiş, bu tavrı onun Cenâb-ı Hakk’ın huzurundan kovularak lanetlenmesine neden olmuştur.[10] Kibir, aynı zamanda Hz. Peygamber (s.a.s.)’e karşı çıkan müşrikler de dahil olmak üzere tüm inkârcıların, isyankârların ve zalimlerin de ortak özelliğidir. Yine kibir, pek çok günahın işlenmesinin ana sebeplerindendir. Zira kibir, dinimizin yasakladığı birçok kötü duyguyu ve çirkin davranışı da beraberinde getirir. Tevâzu ise, Yüce Allah’ın sevdiği nebevî bir ahlâk
لاَ
تَمُدَّنَّ
عَيْنَيْكَ
اِلَى مَا
مَتَّعْنَا
بِهِ
اَزْوَاجًا
مِنْهُمْ
وَلاَ
تَحْزَنْ
عَلَيْهِمْ
وَاخْفِضْ
جَنَاحَكَ
لِلْمُؤْمِن&#16
16;ينَ “O halde Allah’tan gelen gerçekleri örtbas eden bir takım kimselere, verdiğimiz dünyevî zenginliklerden yana gözünü çevirme ve sana inanmıyorlar diye, onlar için üzülme; fakat mü’minlere kol kanat ger, onları koru.”[11]
وَاخْفِضْ
جَنَاحَكَ
لِمَنِ
اتَّبَعَكَ
مِنَ
الْمُؤْمِنِ&#16
10;نَ “Seni izleyen, tabi olan mü’minlere, kol kanat ger.”[12] ve Rahmân’ın has kulları olan mü’minlerin üstün niteliklerindendir. وَعِبَادُ
الرَّحْمَنِ
الَّذِينَ
يَمْشُونَ
عَلَى
اْلاَرْضِ
هَوْنًا
وَاِذَا
خَاطَبَهُمُ
الْجَاهِلُو&#16

06;َ قَالُوا
سَلاَمًا “Rahmanın has kulları, onlar yeryüzünde alçak gönüllü olarak yürürler ve ne zaman kötü niyetli dar kafalı kimseler, kendilerine laf atacak olsa, sadece “Selam!” derler geçerler.”[13] Kibirlenmek, büyüklük taslamak dinimizce yasaklanmıştır. Kur’an’da Kârûn’un durumu misal verilerek kibirlenenlerin Allah tarafından cezalandırılacağı bildirilmektedir.
اِنَّ
قَارُونَ
كَانَ مِنْ
قَوْمِ
مُوسَى
فَبَغَى
عَلَيْهِمْ
وَاَتَيْنَاهُ مِنَ
الْكُنُوزِ
مَا اِنَّ
مَفَاتِحَهُ
لَتَنُوءُ
بِالْعُصْبَةِ اُولِى
الْقُوَّةِ
اِذْ قَالَ
لَهُ
قَوْمُهُ لاَ
تَفْرَحْ
اِنَّ اللهَ
لاَ يُحِبُّ
الْفَرِحِينَ “Şimdi hesap gününde, bu duruma düşmek istemeyenler bilsinler ki, şu ünlü Kârûn da Musa’nın kavmindendi. Zenginliğiyle böbürlenerek toplumuna karşı şımardı da şımardı. Biz kendisine öyle hazineler vermiştik ki, sadece anahtarlarını taşımak bile bir topluluğa zor gelirdi. Toplumu ona demişti ki, servetinden dolayı böyle şımarma, Allah şımarıkları sevmez!”[14] Bir başka ayette ise, وَنَادَى
اَصْحَابُ
اْلاَعْرَافِ رِجَالاً
يَعْرِفُونَهُمْ
بِسِيمَيهُمْ قَالُوا مَا
اَغْنَى
عَنْكُمْ
جَمْعُكُمْ
وَمَا
كُنْتُمْ

تَسْتَكْبِرُونَ “Yine A’raftakiler yüzlerindeki işaretlerinden tanıdıkları kimselere şöyle seslenecekler: “Ne sağladı size, mal mülk biriktirmeniz ve büyüklük taslamanız.”.”[15] boş bir kuruntudan ibaret olan kibirlenmenin insana bir şey kazandırmayacağı vurgulanmaktadır. Yine Kur’an’da, وَلاَ تَمْشِ فِى اْلاَرْضِ مَرَحًا اِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ اْلاَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولاً “Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü sen yeri asla yaramazsın, boyca da dağlara asla erişemezsin”[16] اِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ “O, büyüklük taslayanları hiç sevmez”[17] لِكَيْلاَ تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلاَ تَفْرَحُوا بِمَآ اَتَيكُمْ وَاللهُ لاَ يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ “Bu gerçeği iyi bilin ki, elinizden kaçan iyi ve güzel şeylere üzülmeyesiniz ve elinize geçen iyi ve güzel şeylerle de, boş yere şımarmayasınız. Çünkü Allah, kendini beğenip küstahça davrananları sevmez.”[18] buyrularak insanlar kibirden sakındırılmaktadır. Bir insanın değerinin ve olgunluğunun ölçüsü tevâzudur. Yani insan tevâzusu ölçüsünde Allah’ın ve kullarının yanında değerli ve itibarlıdır. Kibirli ve gururlu kimseler de ne kadar çok dünyevî imkanlara sahip olurlarsa olsunlar, hem Cenâb-ı Hakk’ın yanında hem de halkın nazarında değersiz ve sevimsizdirler. Kibir ve gurura kapılmak insanın, toplumda itibar kaybetmesine yol açtığı gibi ahirette de Allah’ın rahmetinden mahrum kalmasına ve azaba uğramasına sebep olur. Çünkü kibir ve gurur cehennemliklerin özelliklerindendir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.) قَالَ اللّهُ

تَعالى
اَلْكِبْرِيَاءُ
رِدَائِي،
وَالْعِزُّ
إزَارِي،
فَمَنْ
نَازَعَنِي
شَيْئاً
مِنْهُمَا
عَذَّبْتُهُ
“Allah Teala hazretleri şöyle dedi: "Büyüklük ridamdır, izzet de izarımdır. Kim bu iki şeyde benimle niza ederse ona azab veririm.”[19] Allah Resulü kibri, insanı cehenneme götüren günahlar arasında zikretmiştir.
وَلا
يَدْخُلُ
الْجَنَّةَ
أحَدٌ في
قَلْبِهِ
مِثْقَالُ
حَبَّةٍ مِنْ
خَرْدَلٍ
مِنْ كِبْرٍ
“Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan kimse de cennete girmez."[20]
لا يَدْخُلُ
الْجَنَّةَ
مَنْ كَانَ في
قَلْبِهِ
مِثْقَالُ
ذَرَّةٍ مِنْ
كِبْرٍ “Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez”[21] hadisiyle kibirli kimselerin düşecekleri acıklı hali haber vermiştir. Kibirlenmek İslam ahlâkına uymayan çirkin bir davranış ve manevî bir hastalıktır. Bu sebeple kibir hastalığına yakalanan Müslüman, derhal bundan kurtulmaya çalışmalıdır. İnsanın dünya ve ahiret hayatını perişan eden kibrin devası ise tevâzudur. Tevâzu sahibi olabilmenin ilk şartı da insanın nasıl ve neden yaratıldığını bilmesidir. İnsan topraktan yaratılmıştır. Tasavvuf erbabına göre toprak tevâzu sembolüdür. Nitekim Hz. Mevlana, “Tevâzuda toprak, müsamahada deniz gibi ol” tavsiyesinde bulunmuştur. Olgun bir mü’mine şeytanî bir huy olan kibir asla yakışmaz. Çünkü o bilir ki, gerçek büyüklük sadece azamet sahibi Yüce Allah’a mahsustur. Mütevâzi bir mü’min asla başkalarını küçümsemez, kimseye karşı kibir ve gururlu davranmaz. Müslüman, israfa kaçma, kibir ve gurura kapılma endişesiyle imkanı müsait olsa bile lüks içinde yaşamaktan ve şatafattan sakınır, mütevâzi bir hayat sürmeyi tercih eder. Kur’an-ı Kerim’de tevâzu sahibi kimseler, sahip oldukları üstün özellikleri sebebiyle müjdelenmişlerdir.
وَبَشِّرِ

الْمُخْبِتِينَ
اَلَّذِينَ
اِذَا ذُكِرَ
اللهُ
وَجِلَتْ
قُلُوبُهُمْ
وَالصَّابِرِينَ عَلَى مَا
اَصَابَهُمْ
وَالْمُقِيمِى الصَّلَوةِ
وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ
“Ey Muhammed! Tüm iyi yürekli, alçak gönüllü kimseleri Allah’ın hoşnutluğuyla müjdele. Onlar ki, ne zaman Allah’tan söz edilse kalpleri titrer, başlarına gelen her türlü sıkıntı ve zorluklara karşı dişlerini sıkıp direnirler, namazlarına devamlı ve duyarlıdırlar. Kendilerine verdiğimiz rızıktan Allah’ın rızasını kazanmak için başkalarına da harcarlar.”[22] Yine Kur’an’a göre; Allah’ı seven, Allah’ın da kendilerini çok sevdiği ve ahirette mutlu olmalarını istediği kulların en belirgin özelliklerinden biri de
يَآاَيُّهَا
الَّذِينَ
اَمَنُوا
مَنْ
يَرْتَدَّ
مِنْكُمْ
عَنْ دِينِهِ
فَسَوْفَ
يَأْتِى
اللهُ
بِقَوْمٍ
يُحِبُّهُمْ
وَيُحِبُّونَهُ اَذِلَّةٍ
عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ اَعِزَّةٍ
عَلَى
الْكَافِرِينَ “Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse bilsin ki, Allah yakında öyle bir toplum getirir ki, O onları sever, onlar da O’nu severler. O toplum mü’minlere karşı alçak gönüllü, Allah’tan gelen gerçekleri örtbas edenlere karşı, onurlu ve şiddetlidirler.”[23] Bir hadiste ise;
وَمَا
تَوَاضَعَ

أَحَدٌ
للَّهِ
إِلاَّ
رَفَعَهُ
اللَّهُ
عَزَّ وجلَّ “Kim Allah için alçak gönüllü davranırsa, Allah da onu yükseltir .”[24] Mütevazi kimselerin ahirette cennet elbiseleri giydirilerek mükâfatlandırılacağı da bildirilmektedir.[25] Mütevâzi olmak Müslümanlığın gereklerinden olmakla birlikte her şeyde olduğu gibi tevâzuda da ölçülü olmak ve aşırıya gitmemek gerekir. Çünkü mü’minin vakarlı olması, saygınlığını ve şerefini koruması dinî bir görevdir. Tevâzu ne korkaklık, ne de menfaatler karşısında eğilerek İslam’ın izzetinden fedakârlık yapmak değildir. Kişinin kendisini zillet ve meskenete düşürecek derecede bir tevâzu göstermesi dinin özüne aykırıdır. Mü’minler, sadece tevâzu sahibi güzel ahlâklı mü’min kardeşlerine karşı alçak gönüllü davranmalı, kendilerini hakir gören kibirli, kendini beğenmiş kimselere karşı vakarlı ve asil duruşlarını korumalıdırlar. Sonuç olarak; tevâzu sahibi olmak, Cenâb-ı Hakk’ın ve halkın sevgisini kazandıran, insanı yücelten üstün bir ahlâkî özelliktir. Kibir, büyüklenme ve gurur ise, insanın itibarını düşüren, onu günaha ve isyana sürükleyen çok çirkin bir davranıştır. Bu nedenle Yüce dinimiz İslam, mü’minlere tevâzuyu emretmiş, kibirli olmayı da yasaklamıştır. O halde olgun bir mü’min, daima tevâzu ile hareket etmeyi şiar edinmelidir.   Bu Vaaz Ankara il Müftüsü Sayın Mehmet SÖNMEZOĞLU Hocamızın Kocaeli gazetesindeki Makalelerinden alıntı yapılarak hazırlanmıştı

       Kadir HATİPOĞLU

      www.islamdahayat.com
  [1] Şu’arâ, 26/215 [2] Hicr, 15/88 [3] Mâide 5/ 54 [4] Furkân, 25/63 [5] Lokmân, 31/18 [6] Müslim, Cennet, 64 [7] Müslim, Birr, 69 [8] Hucurât, 49/13 [9] Müslim, İman, 147 [10] Hicr, 15/28-35 [11] Hicr, 15/88 [12] Şu’arâ, 26/215 [13] Furkân, 25/63 [14] Kasas, 28/76 [15]A’râf, 7/ 48 [16] İsrâ, 17/37 [17] Nahl, 16/23

[18] Hadîd, 57/23 [19] Müslim, Birr 136; Ebu Davud, Libas 29 [20]İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 15/24. [21] Müslim, İman, 147 [22] Hac, 22/34-35 [23] Mâide, 5/54 [24] Müslim, Birr 69 [25] Tirmizî, Sıfâtü’l-Kıyâme, 39

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler